

OFFENTLIGHETSPRINCIPENS VÄKTARE UNDER ÅRHUNDRADENA

- Maria Cavallin Aijmer, fil. dr. Institutionen för historiska studier,
Göteborgs universitet

- OFFENTLIGHETSPRINCIPENS VÄKTARE UNDER ÅRHUNDRADENA?
- UNDANSKYMDA MEN TROGNA TJÄNARE I OFFENTLIGHETSPRINCIPENS OCH MAKTENS TJÄNST?
- Arkivarier, registratorer som ämbetsmän

Vad gör en arkivarie?

- En **arkivarie** arbetar med att utreda, vårda, ordna och förteckna arkivbestånd samt att ge råd och service till arkivets användare och besökare

Vad gör en registrator?

- En registrator är ”spindeln i nätet” när det gäller ärendehantering, är med när ärenden startar, genom ärendehantering och som slutligen är den som avslutar ärendet. Skulle någon behöva ta del av tidigare ärenden är det oftast registratorn som snabbt kan stå till tjänst. Det är vanligt att registratorer håller kurser för sina arbetskamrater och chefer inte bara om diarieföring utan om hela regelverket kring hanteringen av allmänna handlingar, sekretess och utlämnande.
- Från att ha varit ett renodlat registreringsarbete handlar det mer om dokumentkontroll. Allt fler uppgifter delegeras till handläggare och registratorn eller dokumentcontrollern förmedlar verktyg och stöd för att verksamheten bättre ska kunna hantera sina handlingar och dokument.

Vad gjorde arkivarien och registratorn förr – hur har dessa yrken förändrats?

- ARKIVARIE ar1kiva4rie I. 10302, äfv. ar1ji- (archiva´rie Weste, àrrkivárie Almqvist, – -vá- –Dalín), m.||(ig.); best. -en; pl. -er. Anm. I sht i ä. tid behålles stundom den lat. formen på -ius. Archivarius Jöran Stiernhielm. Civ. instr. 321 (1651). Möller (1745, under archiviste). Ekbohrn Främm. ord (1868, 1878).
- Etymologi
- [af nylat. archivarius, afl. af archivum (se ARKIV); jfr t. archivar o. archivarius, äfvensom med afs. på afl.-ändelsen AKTUARIE, KOMMISSARIE, NOTARIE m. fl.]
- tjänsteman som förestår ett arkiv I. tjänstgör vid ett sådant; särsk., från o. med 1878, titel för tjänsteman af andra graden vid Riksarkivet. PT 1758, nr 11, s. 4. Casseurer samt Referendarien och Archivarien derstädes (dvs. i riksbanken). Sv:s R:s ständers bevilln. 1800, s. 9. R. M. Bowallius i Meddel. fr. sv. riksarch. I. 2: 16 (1878). Archivarien vid den Administrativa afdelningen. Dens. Därs. 3: 7 (1879). Sv:s statskal. 1901, afd. 125. — jfr KAMMAR-, KLOSTER-, KRIGS-, RIKS-, SLOTTS-, STATS-ARKIVARIE m. fl.
- Ssgr: ARKIVARIE-BESTÄLLNING10300~020. R. M. Bowallius i Meddel. fr. sv. riksarch. I. 2: 16 (1878). —
- -LÖN~2. C. G. Styffe i Sv. tidskr. 1874, s. 327. —
- -SYSSLA~20. Kindblad (1867). —
- -TJÄNST~2. R. M. Bowallius i Meddel. fr. sv. riksarch. I. 3: 9 (1879). SFS 1891, nr 86, s. 10.

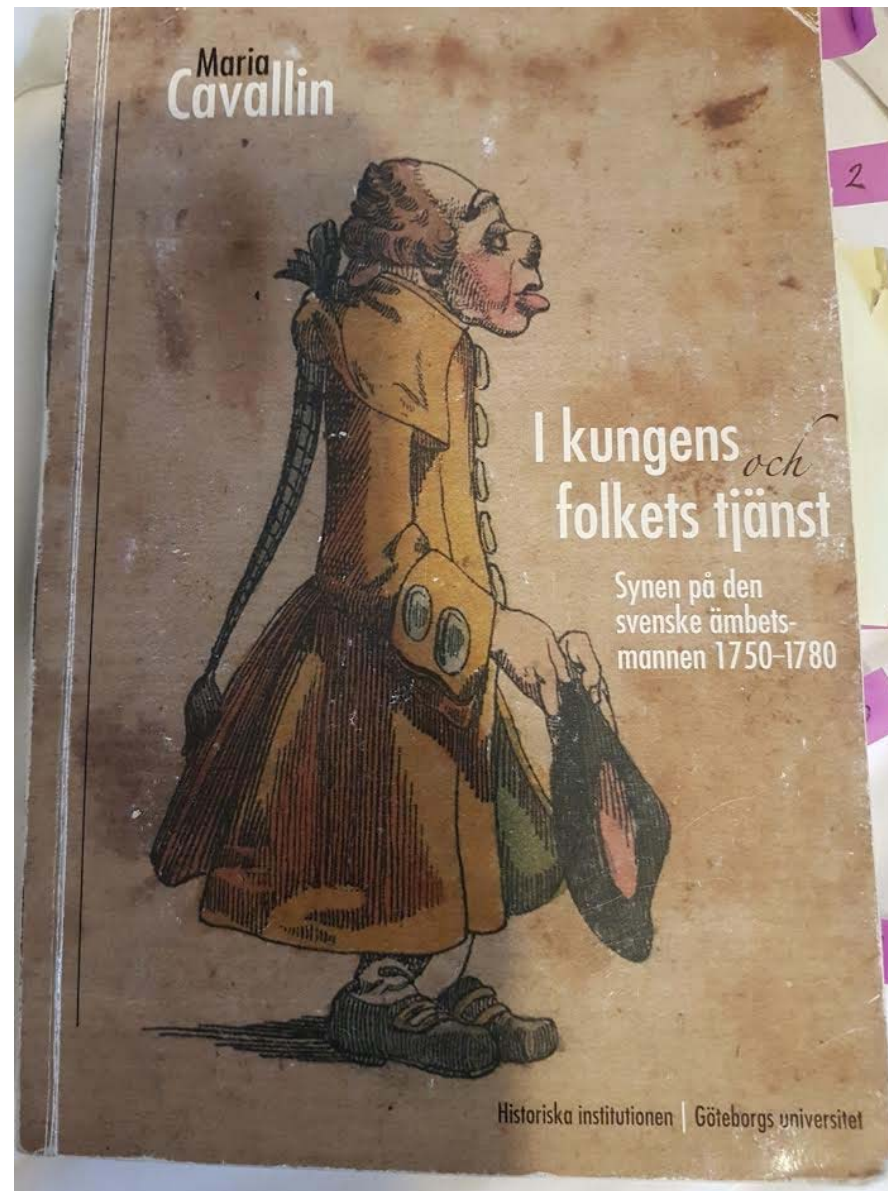
Vad var en ämbetsman? Tidigmodern tid

- Hade fullmakt
- Hade avlagt ed
- Oavsättlig ("ägde" sin post)
- Uppbar lön från kronan
- Inordnad i rangrullan

- Var i kungens tjänst
- Var i folkets tjänst

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

ORGANISATIONSNAMN (ÄNDRA SIDHUVUD
VIA FLIKEN INFOGA-SIDHUVUD/SIDFOT)

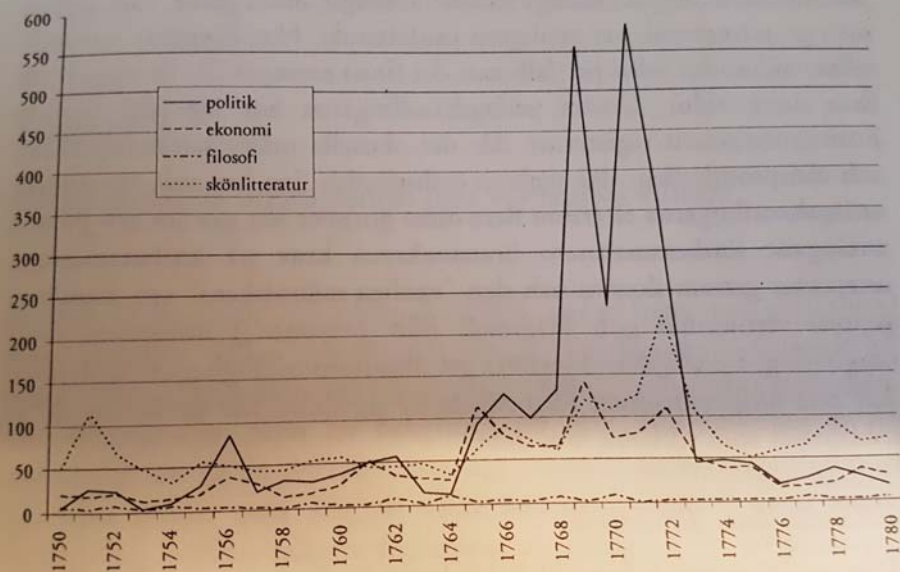

Förutsättningarna att sköta sitt ämbete?

- Skillnaderna högre och lägre i ämbetshierarkin
- Arbetsmiljöförhållanden
- Lön
- karriärbanorna

DIAGRAM 1. *Antal publicerade skrifter inom ämnesområdena politik, ekonomi, filosofi och skönlitteratur i Sverige under åren 1750–1780.*

Källa: KB:s databas "Luckan" Svensk bibliografi 1700–1829 (SB17).

Diagrammet visar att det publicerades allt fler skrifter under 1760-talet.

1800-talet – förändringens vindar

- Höjda krav på professionalitet
- Höjda krav på utbildning och kompetens
- Man skall kunna leva på sitt ämbete (Gripenstedt)
- Samhället byggs ut
- Samtidigt ska offentliga sektorn och kostnader krympas
- Ämbetsmannaföraktet?
- Ämbetsmannastyre!
- Expertkunskaper – nya grupper kommer in

1900-talet

- Kvinnornas inträde i arkiven, både genom handlingar men också som anställda
- Den växande dokumenthanteringen
- Digitaliseringen
- Välfärdsstaten
- Arkivarier och registratorer - bortglömda? Tagna för givna?

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Från ämbetsman till tjänsteman

AND: ANTON VON STIERNMAN
*Equ. ord. R. Stet. Pol. Consil. Cancellariae. Praefectus Archivi S. R. M. Regniq. Svec.
Natus Holmiae MDCICV D. XXVII. Septemb.*

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

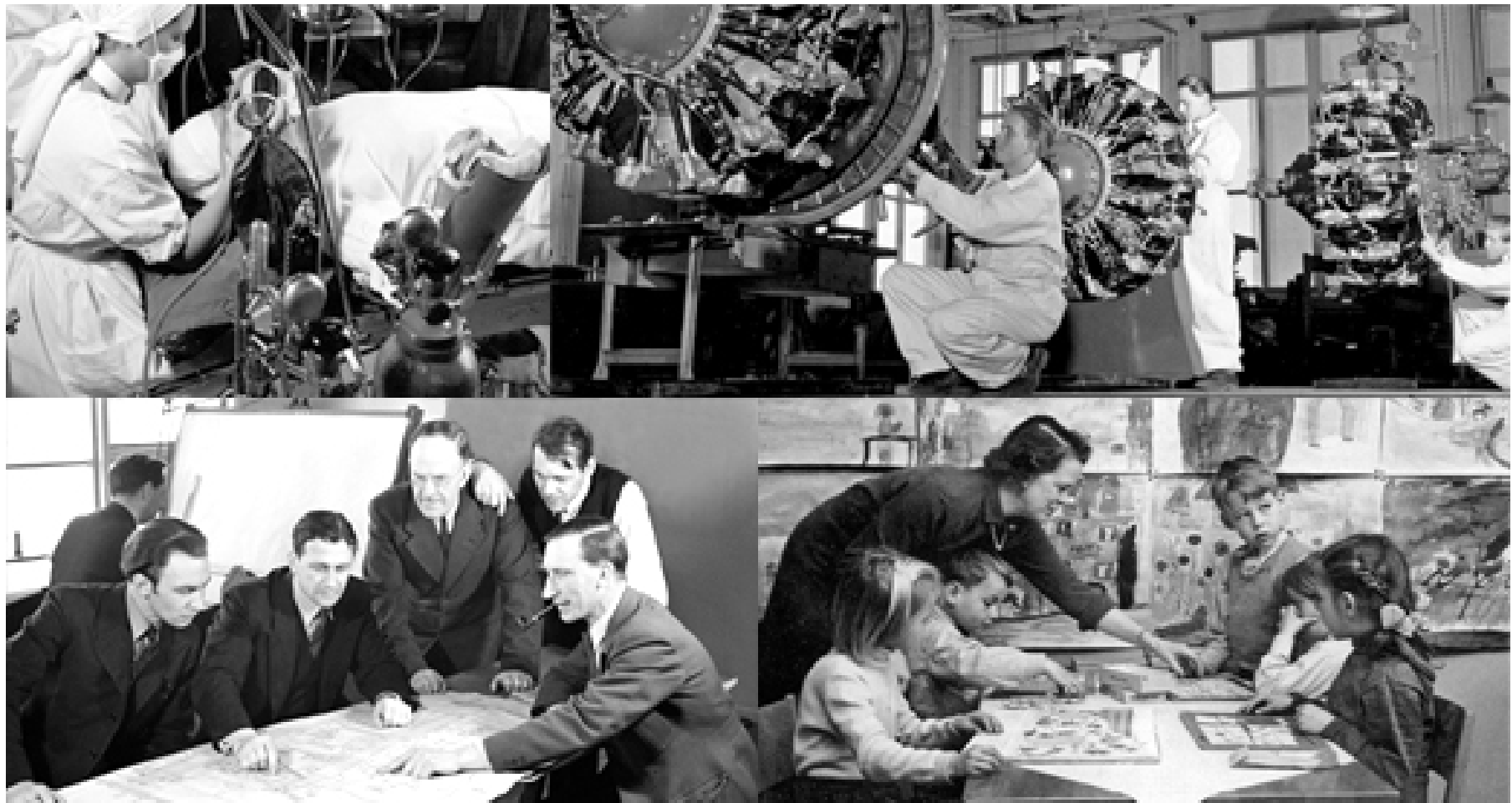
ORGANISATIONSNAMN (ÄNDRA SIDHUVUD
VIA FLIKEN INFOGA-SIDHUVUD/SIDFOT)

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

ORGANISATIONSNAMN (ÄNDRA SIDHUVUD
VIA FLIKEN INFOGA-SIDHUVUD/SIDFOT)

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

ORGANISATIONSNAMN (ÄNDRA SIDHUVUD
VIA FLIKEN INFOGA-SIDHUVUD/SIDFOT)

2000-talet och dess utmaningar och möjligheter vad gäller offentlighet

- Att hantera och förvalta den ökande informationsmängden
- Att värdera information – vad ska bevaras? Varför?
- Vad är utanför vår kontroll – nya sociala mönster
- Digitalisering
- Integration
- Krav på nya kompetenser
- Juridiska utmaningar
- Tekniska utmaningar/möjligheter

- Arkivarier och registratorer var en en självklar del av förvaltningen från 1600talet fram till idag, en stöttepelare, en spindel i nätet?
- Dock status inte så hög nu som förr – är höjd status ett mål? Kanske kan dagens förändringar ändra på detta?
- offentlighetens tjänare, både vad gäller principen och i mötet medborgare-stat
- Skapar legitimitet

- Tidskrävande kräver inifrånperspektiv –
- i nuläget litar vi när det gäller arkiven på ett antal mycket gamla översiktsbeskrivningar – nya frågor ny kunskap
- Arkivarierna och registratorerna är en del av kulturarvet - producerar kulturarv

- En viktig punkt är att arkivarierna är den yrkeskår som tydligare än kanske någon annan tillämpar offentligheten

- Det finns mycket kvar att göra!
- Arkivvetenskapen kan berikas med nya perspektiv utifrån förvaltningsteoretiska och förvaltningshistoriska ingångar

- Tack för förtroendet – det ger uppslag
- Nytt sätt att tänka kring förvaltningshistoria – att studera grupperna och det faktiska arbetet – fortsatt professionshistoria:
  - Vem rekryteras? Är arkivarierna en homogen grupp
  - Krav på utbildning?
- Den lokala staten och arkiven? Från 1800-talets senare hälft och framåt?
- Globaliseringen och privatiseringen
- Att läsa arkiven på ett annat sätt – att se arkiven som del av kunskapsproduktion som döljer lager av värderingar, normer mm men också bidragit till att upprätthålla dessa